

Lágerjárat

Utazó vagonkiállítás a szovjet kényszer munkatáborokba hurcoltak emlékére

A kiállítást a Magyarországi Németek Pécs-Baranyai Nemzetiségi Köre szervezte a Szovjetunióba hurcolt magyar és magyarországi politikai foglyok és kényszer munkások emlékére alkalmából, a GULAG-GUPVI Emlékbizottság támogatásával. A kiállítás szervezői és megálmodói Matkovits-Kretz Eleonóra, Pécsi Csaba és Rozsnai Ilona voltak.

Az eredeti, G típusú vasúti teherszállító „marhavagon” nem tartalmazott műtárgyakat, hanem a maga rideg borzadályával állított emléket a kegyetlen eseményeknek. Magam 2017 januárjában, Budaörsön láttam a kiállítást, ahol egy nagy létszámú csoport zsúfoltságával, a metsző nappali – 12 °C-os hidegben, azt hiszem, még jobban átérezhetőek voltak a 70 évvel ezelőtti történetek. A vándorkiállítás egyes állomásainak külön-külön is volt lehetősége pályázatot benyújtani, így a budaörsi, több mint 2000 látogatót befogadó időszak kiállítás is az Észak-magyarországi Német Önkormányzatok Szövetsége által lebonyolított pályázat keretében, valamint sok önkéntes hathatós munkájával valósult meg és töltötte meg a kiállítást oktatási és közművelődési tartalommal.

A kiállítótér a műtárgyak hiánya ellenére meglehetősen érdelemgazdag és informatív volt. A kiállított tablók és a folyamatosan vetített filmek érzelmi is kulturális élményt jelentettek.

Az érdeklődők egyaránt nyújtottak általános történelmi kiegészítéseket a második világháborúról és a szovjet táborok rendszeréről, emellett pedig esettanulmányi igényességgel mutatták be az egyes érintett régiókat. A kiállítás kurátorai fontos figyelmet fordítottak a személyes történetekre is, nem csupán a vetített filmek kapcsán, hanem az információs tablókön is. Az üzenetek eljutásának-eljuttatásának különleges módjai (kőposta-szélposta) és az elhurcoltak elfogásának álságos módjai (igazolási papír ígérete) mikro-, ugyanakkor mégis makroszinten tárultak elénk. A kiállításban megszakítás nélkül a következő filmek futottak: *Idegen ég alatt* (Jurkóvics János, Havasi János), *A mi Golgotánk* (Pécsi Csaba, Pécsi Dániel), *PERM 36* (Havasi Dániel), *Ártatlanul a Gulágon* (Bartók Csaba). A kiállítás kitűnő kiegészítése volt Uzsay Márton festőművész őrtorony installációja, valamint a Pécsi Csaba által összeállított ismertető.

A tematika szerint 2016–2017-ben a vagon azokon az állomásokon volt látogatható, ahonnan a 0060. számú parancs szerint 1944-ben és 1945-ben internálói transzportok indultak a Szovjetunió lágereibe. A kiállítás megtervezésének

A kiállítás helyszíne,
a teherszállító vagon (A szerző felvétele)

Részlet a kiállításból (A szerző felvétele)

fontos momentuma, hogy a parancs nem a háborús bűnösökre, német állampolgárokra, vagy német anyanyelvűekre terjedt ki, hanem a tiszta faji alapú meghurcolás mintapéldája volt, még akkor is, ha az végül az ország teljes lakosságát különböző okokból (tisztogató, létszámkiegészítés) érintette, ezért a kiállítás számukra is emléket állított, bárminemű nemzetiségi hovatartozás nélkül. A korábban említett állomások mellett Budapesten két alkalommal is látogatható volt (elsőként a Nyugati pályaudvaron 2016. 02. 24. és 2016. 03. 15. között), innen indult újtára Ceglédre (2016. 03. 19.–03. 30.), majd Kálkápólnán (2016. 04. 03.–04. 13.) látogathatta meg a nagyközönség. Ezután Miskolcra (2016. 04. 15.–05. 05.), majd Szerencsre (2016. 05. 08.–05.18.) és Debrecenbe (2016. 05. 22.–06. 22.) szállították a vagon. Majd a balmazújvárosi (2016. 06. 25.–07. 14.), gyulai (2016. 07. 16.–09. 16.) és kiskunhalasi (2016. 09. 21.–10. 03.) kiállítás következett. A bajai megálló (2016. 10. 08.–11. 03.) után Szekszárd (2016. 11. 05.–11. 22.) és Pécs (2016. 11. 24.–2017. 01. 15.) lakosai is megszemlélhették a vagon, amely Budaörsön (2017. 01. 18.–02. 25.) fejezte be útját, 2017. augusztus 26-án és 27-én pedig ismét megszemlélhették a látogatók a budapesti Vasúttörténeti Parban.

Ament-Kovács Bence

